

Nr 543.

Av herr Gezelius m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 269, med förslag till lag om utlännings rätt att här i riket vistas (utlänningslag).

Nu gällande utlänningslag, som härleder sig från år 1927, tillkom i huvudsakligt syfte att bereda vårt land ett skydd mot en *övernormal* tillströmning av utlänningar — ett skydd som var och alltjämt är synnerligen påkallat med hänsyn särskilt till den dragningskraft, vår förhållandevis höga levnadsstandard kan utöva på talrika utlänningsgrupper i vissa ganska närbelägna länder, karakteriserade av arbetsmarknads- och befolkningspolitiska svårigheter och skarpa rasmotsättningar. Med detta syfte fick lagen en restriktiv läggning, som haft sin allmänt preventiva betydelse så till vida, att uppmärksamheten icke kommit att i särskild grad riktas på vårt land som ett — till skillnad mot andra europeiska länder — gent emot arbetssökande utlänningar särskilt välvilligt stämt invandringsland.

Vårt näringsliv har emellertid *normalt* ett visst från tid till annan växlande behov av utländsk arbetskraft. Detta behov kan vara mera stadigvarande, säsongartat, eller betingat av en tillfällig konjunktur. I den mån det är legitimt, måste det snabbt tillgodoses. En annan form av normal inflyttning representera de utlänningar, som hitkomma till följd av personliga anknytningar.

Utlänningsärendena måste således bedömas i första hand ur sociala, arbetsmarknads- och befolkningspolitiska synpunkter, och i det särskilda fallet stundom även med hänsyn till vederbörandes personliga förhållanden, ej sällan under hänsynstagande till rent humanitära synpunkter.

Vad nu i korthet anförts om utlänningsärendenas materiella innebörd torde ådagalägga, att de måste behandlas genom ett smidigt administrativt förfarande, något som också påkallas jämväl av ärendenas stora antal.

Man har därvid, såsom av socialstyrelsens yttrande kan utläsas, måst anpassa detta förfarande efter det praktiska livets krav; på underhandsförfrågningar i tillståndsärenden ha snabba besked måst lämnas i tillstyrkande eller avrådande riktning, beviljade tillstånd ha förknippats med särskilda villkor, exempelvis ifråga om upplärande av svensk arbetskraft, förhandsmeddelanden ha lämnats att förlängning av beviljade tillståndstider icke kan påräknas och ett meddelat avslagsbeslut har, om nya omständigheter tillkommit i ärendet, snabbt kunnat ändras — allt praktiska åtgärder, erforderliga för att med minsta olägenhet för svensk företagsamhet och veder-

börande utläningar tillgodose lagens väsentliga syfte, nämligen att förbehålla arbets- och försäljningstillfällena här hemma i första hand åt svensk arbetskraft, i den mån kompetent sådan finnes tillgänglig, samt att skydda landet mot en övernormal inflyttning av utläningar.

Enligt föredragande departementschefens uttalande (proposition sid. 40) har också lagen under de snart tio år den varit i tillämpning visat sig i stort sett väl fylla sin uppgift. Den allmänt hållna konstruktionen av lagens stadganden har givit åt densamma en anpassningsförmåga, som visat sig vara av stort värde, när det gällt att taga ställning till de från tid till annan skiftande förhållandena å förevarande område.

I propositionen föreslås nu åtgärder *dels* i syfte att få till stånd en centralisering hos socialstyrelsen av utlänningsärendenas handläggning, *dels* för åvägabringande av en effektivare gränskontroll, *dels* för att bereda politiska flyktingar en tryggare och säkrare ställning samt för att möjliggöra vissa utlänningsärendens hänskjutande till Kungl. Maj:ts avgörande i besvärsväg eller eljest. Vad beträffar de föreslagna åtgärderna för utlänningsärendenas centralisering och gränskontrollens förstärkning synes oss förslaget i allt väsentligt tillfredsställande. I övrigt synes oss däremot förslaget ägnat att kunna ingiva vissa allvarliga betänkligheter.

Antalet politiska flyktingar, som sökt sig till Sverige, har hittills varit förhållandevis ringa. Emellertid ha utlänningsärenden, berörande sådana flyktingar, i den allmänna diskussionen tilldragit sig en uppmärksamhet, som synes oss varken motiverad av flyktingsärendenas hittillsvarande behandling eller påkallad av dessa frågors faktiska betydelse, sedd mot bakgrunden av utlänningslagens allmänna syfte såsom invandringslag.

Såsom framgår av socialstyrelsens utlåtande över sakkunnigbetänkandet (Sociala Meddelanden sid. 206, 1937) har socialstyrelsen hittills i flyktingsärenden intimt samarbetat med utrikesdepartementet. I alla sådana ärenden, där anledning till avslag å sökta uppehållstillstånd synts kunna vara förhanden, har ärendet underställts nämnda departements bedömande. Icke i något fall har socialstyrelsen funnit anledning att i sitt slutliga ställningstagande avvika från den mening, som departementet givit till känna.

Denna smidiga ordning har nu underkänts, och i 20 § av den föreslagna lagen har avsetts att intagas en definition å vad som skall förstås med politisk flykting. Härigenom har med hänsyn bl. a. till den konstruktion, som givits hela förfarandet, i själva verket skapats en rätt eller snarare en rättighet för sådana utläningar att inkomma i och kvarbliva i landet — en rättighet som icke tillkommer andra utläningar. I andra länders lagstiftning har man icke ansett lämpligt att fastslå en dylik princip, som i själva verket ålägger myndigheterna att mottaga utläningen, med mindre de kunna prestera bevis för att hans påstående om flyktingskap är oriktigt. Det betänkliga i denna anordning ligger enligt vår mening däri, att en utläning under de förhållanden som nu råda lätt kan genom egna åtgöran-

den försätta sig i en position, som konstituerar flyktingskap, och att en i lag uttryckt princip av ifrågavarande innehåll icke kan undgå att internationellt tilldraga sig en uppmärksamhet, som kan få till följd en kraftig ökning av tillströmningen till vårt land av flyktingar, ej bara från deras hemländer utan kanske särskilt från sådana länder, vilka redan mottagit större kontingenter flyktingar och gärna vilja få dem transporterade över sina gränser.

Vidare föreslås i propositionen ett besvärinstitut i viss begränsad utsträckning samt inrättandet vid socialstyrelsens sida av en utlänningsnämnd med viss befogenhet beträffande socialstyrelsens behandling av utlänningsärendena. Också dessa förslag torde ha väsentligen motiverats av hänsynen till de fåtaliga politiska flyktingsfallen. Till sina konsekvenser äro dessa förslag mycket betydelsefulla, i det att de äro ägnade att förändra karaktären av utlänningsärendenas handläggning från ett smidigt administrativt till ett stelt och formalistiskt förfarande. Redan utlänningsnämndens sammansättning häntyder härpå.

Därvid har man skjutit åt sidan det väsentliga syftet med lagstiftningen och äventyrat den — för förverkligandet av dessa huvudsyften — i den praktiska tillämpningen så oundgängliga anpassningsförmågan hos lagen.

Man frågar sig då man tar del av de upplysningar beträffande förfarandet uti främlingsärenden som socialstyrelsen lämnat uti avgivet utlåtande, huruvida det efter införandet av det föreslagna besvärinstitutet och utlänningsnämnden skall bliva möjligt för socialstyrelsen att så snabbt och smidigt som hittills tillgodose näringslivets behov och anpassa sina ställningstaganden efter de hastigt växlande förhållandena. Man frågar sig vidare, huruvida möjligheter även i fortsättningen skulle föreligga för socialstyrelsen att från utrikesdepartementet erhålla auktoritativa besked rörande departementets mening i olika utlänningsärenden av politisk vikt, då ju den eventualiteten alltid förefinnes, att ärendet i besvärsväg kommer under prövning av annan departementschef.

Av vad ovan anförts lär framgå, att enligt vår mening Kungl. Maj:ts förslag i förevarande avseenden innebära väsentligt ändrade grundsatser mot dem, å vilka 1927 års lag vilar, och att förslagen därför äro ägnade ingiva farhågor beträffande den svenska utlänningskontrollens ändamålsenliga upprätthållande. Om vi således icke kunna ansluta oss till propositionsförslaget, vilja vi därmed givetvis på intet sätt bestrida, att man från svensk sida — på sätt som också hittills torde ha skett — tillfullo beaktar humanitära synpunkter vid flyktings- liksom andra utlänningsärendens behandling, så långt detta låter sig göra utan åsidosättande av betydelsefulla svenska intressen. Frågan om, huruvida detta syfte skall kunna tillgodoses, bör emellertid göras till föremål för förnyat övervägande, varför nu gällande utlänningslag synes oss böra — i syfte att bereda tid till sådant övervägande — erhålla förlängd giltighetstid på ett år. Vid detta övervägande lär också

ånyo böra undersökas, om ej tiden är mogen att giva ifrågavarande lagstiftning definitiv karaktär, något som förordats av såväl de sakkunniga som alla i ärendet hörda myndigheter och lagrådet.

Det är enligt vår mening beklagligt att hela det frågekomplex utlänningslagen avser, och sålunda bl. a. frågan om en organiserad invandringspolitik, de arbetsmarknads- och befolkningspolitiska spörsmålen, icke kunnat eller hunnit upptagas till ingående prövning av 1936 års sakkunniga, något som i väsentlig grad torde förklara lagförslagets bristfälligheter. Vad nu påpekats får exempelvis ett enligt vår mening karakteristiskt uttryck uti de föreslagna bestämmelserna beträffande nämndens sammansättning. Nämnden skulle i sin avsedda gestaltning knappast få den sakkunskap, som socialstyrelsen kan anses vara i behov av. I hela främlingspolitiken träda nämligen såsom förut betonats de juridiska frågorna starkt tillbaka för socialpolitiska överväganden ur arbetsmarknads- och andra synpunkter.

Med hänsyn till det ovan anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta

dels med avslag å Kungl. Maj:ts i proposition nr 269 framlagda förslag att nu gällande lag om utlännings rätt att här i riket vistas erhåller förlängd giltighet till och med den 31 december 1938,

dels ock att hos Kungl. Maj:t göra hemställan om förnyad utredning angående sådana ändringar i nämnda lag, vilka kunna befinnas påkallade och möjliga, utan att lagens huvudsakliga karaktär av skyddslagstiftning för den svenska arbetsmarknaden och folkrasen fördunklas, samt att för 1938 års riksdag måtte framläggas de förslag till ändrad lagstiftning i ifrågavarande ämne, vartill en sådan förnyad utredning kan giva anledning.

Stockholm den 6 april 1937.

Birger Gezelius.

Stig Janson.

Arthur Gustafson
i Kasenberg.

R. Lundqvist.

Arvid Hellberg.

Nils Persson.

Torsten Henriksson.

Linus Andersson.